

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση κανονισμού του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την προστασία του προϋπολογισμού της Ένωσης στην περίπτωση γενικευμένων ελλείψεων όσον αφορά το κράτος δικαίου στα κράτη μέλη»

[COM(2018) 324 final — 2018/0136 (COD)]

(2019/C 62/28)

Εισηγητής: ο κ. **Jukka AHTELA**

Αίτηση γνωμοδότησης	Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 18.6.2018
Νομική βάση	Άρθρο 304 της ΣΛΕΕ
Αρμόδιο τμήμα	Απασχόληση, κοινωνικές υποθέσεις, δικαιώματα του πολίτη
Υιοθετήθηκε από το τμήμα	26.9.2018
Υιοθετήθηκε από την ολομέλεια	17.10.2018
Σύνοδος ολομέλειας αριθ.	538
Αποτέλεσμα της ψηφοφορίας (υπέρ/κατά/αποχές)	156/2/7

1. Συμπεράσματα και συστάσεις

1.1. Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για την πρόταση κανονισμού της Επιτροπής όσον αφορά τη θέσπιση ενός νέου εργαλείου το οποίο θα συμβάλει στη λήψη οικονομικών διορθωτικών μέτρων για τα κράτη μέλη που διαπράττουν σοβαρές και συνεχείς παραβιάσεις των αξιών που απαριθμούνται στο άρθρο 2 της Συνθήκης για την Ευρωπαϊκή Ένωση (ΣΕΕ). Η ΕΟΚΕ σημειώνει ότι η Επιτροπή διαθέτει ήδη παρόμοιες διορθωτικές εξουσίες για να ενθαρρύνει την τήρηση των κανόνων σχετικά με τη χρηστή οικονομική διακυβέρνηση⁽¹⁾ και αντιμετωπίζει θετικά την υπό εξέταση πρόταση, προκειμένου να καταστεί δυνατή η λήψη διορθωτικών μέτρων για τη διαφύλαξη του κράτους δικαίου. Από την άποψη αυτή, η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για το γεγονός ότι οι εκτελεστικές πράξεις που προτείνει η Επιτροπή στο πλαίσιο του παρόντος κανονισμού θα εγκριθούν κατόπιν ψηφοφορίας με αντίστροφη ειδική πλειοψηφία στο Συμβούλιο.

1.2. Η ΕΟΚΕ τονίζει τη σημασία του κράτους δικαίου για τους πολίτες, αλλά και για τις επιχειρηματικές πρωτοβουλίες, την καινοτομία και τις επενδύσεις. Ωστόσο, συνιστά να τροποποιηθεί η πρόταση ώστε να συμπεριλάβει μια ευρύτερη έννοια του κράτους δικαίου που θα καλύπτει την προστασία των θεμελιωδών δικαιωμάτων και θα εγγυάται την προστασία της πλουραλιστικής δημοκρατίας. Το κράτος δικαίου αποτελεί μία μόνο από τις αξίες επί των οποίων θεμελιώνεται η ΕΕ, όπως ορίζει το άρθρο 2 της ΣΕΕ. Το κράτος δικαίου υφίσταται σε αλληλοεξαρτώμενη, αδιαχώριστη και τριγωνική σχέση με τα θεμελιώδη δικαιώματα και τη δημοκρατία. Μόνο με τη διασφάλιση του συνδυασμού αυτών των τριών αξιών είναι δυνατόν να αποτραπεί η κατάχρηση της κρατικής εξουσίας.

1.3. Η ΕΟΚΕ συμφωνεί ότι ο αποτελεσματικός σεβασμός του κράτους δικαίου αποτελεί προϋπόθεση για να υπάρχει εμπιστοσύνη εκ μέρους των πολιτών ότι οι δαπάνες της ΕΕ στα κράτη μέλη προστατεύονται επαρκώς. Η ΕΟΚΕ επικροτεί το γεγονός ότι η πρόταση θα ενισχύσει περαιτέρω την προστασία των οικονομικών συμφερόντων της ΕΕ. Ωστόσο, η ΕΟΚΕ επιμένει ότι ο μηχανισμός που προτείνεται από την Επιτροπή θα πρέπει να ενεργοποιείται αυτομάτως σε καταστάσεις στις οποίες γενικευμένες ελλείψεις όσον αφορά το κράτος δικαίου απειλούν να πλήξουν τα οικονομικά συμφέροντα της ΕΕ.

1.4. Επίσης, η ΕΟΚΕ είναι της γνώμης ότι κύριος στόχος της πρότασης πρέπει να είναι η διαφύλαξη των αξιών του άρθρου 2 μέσω της προστασίας των οικονομικών της ΕΕ. Συνεπώς, η ΕΟΚΕ συνιστά να τροποποιηθεί η πρόταση, έτσι ώστε να μπορεί η Επιτροπή να προτείνει εκτελεστική πράξη του κανονισμού σε περιπτώσεις σοβαρής, επίμονης και συστηματικής απειλής κατά του κράτους δικαίου, των θεμελιωδών δικαιωμάτων ή των προτύπων που εγγυώνται την πλουραλιστική δημοκρατία δεδομένου ότι τα μέτρα αυτά, λόγω της φύσης τους, ενδέχεται να θέσουν σε άμεσο κίνδυνο τα οικονομικά συμφέροντα της ΕΕ.

⁽¹⁾ ΕΕ L 347 της 20.12.2013, σ. 320, άρθρο 23.

1.5. Ως προληπτικό μέτρο, η ΕΟΚΕ ενθαρρύνει την Επιτροπή να αναπτύξει περαιτέρω διαύλους πολιτικής συζήτησης σχετικά με τις αξίες του άρθρου 2 στα κράτη μέλη. Συνεπώς, η ΕΟΚΕ προτρέπει την Επιτροπή να προτείνει τη δημιουργία συστήματος τακτικής και ανεξάρτητης παρακολούθησης της εφαρμογής των αξιών αυτών στα κράτη μέλη, σύμφωνα με τις προτάσεις που διατύπωσαν στο παρελθόν η ΕΟΚΕ και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο.

1.6. Η ΕΟΚΕ συνιστά να συμπεριληφθεί στους φορείς που θα ενημερώνει η Επιτροπή για τα μέτρα που προτείνονται ή εγκρίνονται βάσει της εν λόγω νομοθεσίας και ότι θα κατονομάζεται συγκεκριμένα μεταξύ των σχετικών πηγών πληροφοριών για τους σκοπούς της απόφασης της Επιτροπής ως προς την ύπαρξη σοβαρών ελλείψεων όσον αφορά το κράτος δικαίου. Αυτό θα επιτρέπει στην ΕΟΚΕ να συμβάλει ουσιαστικά και αποτελεσματικά στην προστασία των αξιών του άρθρου 2 και να διασφαλίσει ότι εκπροσωπείται η φωνή της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών.

2. Εισαγωγή και επισκόπηση της πρότασης

2.1. Η υπό εξέταση πρόταση της Επιτροπής αποσκοπεί στην προστασία του προϋπολογισμού της Ένωσης σε περίπτωση γενικευμένων ελλείψεων όσον αφορά το κράτος δικαίου στα κράτη μέλη. Η Επιτροπή αιτιολογεί την πρότασή της επικαλούμενη την ανάγκη προστασίας των οικονομικών της Ένωσης, απαιτώντας από τα κράτη μέλη να τηρούν επαρκώς ισχυρές διασφαλίσεις σχετικά με τον τρόπο διαχείρισης και διάθεσης των κονδυλίων της ΕΕ. Τα κράτη μέλη υποχρεούνται ήδη να αποδεικνύουν ότι διαθέτουν επαρκείς θεσμικές και διαδικαστικές εγγυήσεις ώστε να διασφαλίζεται ότι τα κονδύλια της ΕΕ δαπανώνται αποτελεσματικά και νόμιμα. Η ορθή λειτουργία αυτών των εθνικών μηχανισμών επαλήθευσης δεν μπορεί, ωστόσο, να εξασφαλιστεί χωρίς εποπτεία υπό τη μορφή ανεξάρτητης δικαστικής εξουσίας, εισαγγελικής αρχής και φορέων διερεύνησης αρμόδιων για την καταπολέμηση της απάτης και της διαφθοράς.

2.2. Η πρόταση της Επιτροπής θα επιτρέπει την αναστολή ή τη διόρθωση των πληρωμών, την απαγόρευση νέων νομικών δεσμεύσεων, τη μείωση των δεσμεύσεων ή τη διακοπή των προθεσμιών πληρωμής, ως απάντηση στον εντοπισμό γενικευμένων ελλείψεων όσον αφορά το κράτος δικαίου. Αυτό θα εφαρμόζεται σε όλα τα κονδύλια της ΕΕ. Η Επιτροπή μπορεί να διαπιστώσει ότι έχει προκύψει γενικευμένη έλλειψη του κράτους δικαίου ιδίως σε περίπτωση: απειλής της ανεξαρτησίας της δικαιοσύνης· παράλειψης αποτροπής, διόρθωσης και επιβολής κυρώσεων σε αυθαίρετες ή παράνομες αποφάσεις εκ μέρους των δημόσιων αρχών· άρνησης παροχής χρηματοοικονομικών και ανθρώπινων πόρων που παρακωλύουν την εύρυθμη λειτουργία τους· απουσίας μέτρων για την αποφυγή συγκρούσεων συμφερόντων μεταξύ των δημόσιων αρχών· περιορισμού της διαθεσιμότητας και της αποτελεσματικότητας των ένδικων μέσων από το κράτος.

2.3. Σύμφωνα με την πρόταση, οι προαναφερθείσες ελλείψεις συνεπάγονται διορθωτικά μέτρα όταν ενέχουν τον κίνδυνο να επηρεάσουν τη χρηστή δημοσιονομική διαχείριση ή την προστασία των οικονομικών συμφερόντων της Ένωσης, παρεμποδίζοντας τις εθνικές αρχές που εκτελούν τον προϋπολογισμό της ΕΕ· τη διεξαγωγή ανακρίσεων ή τη δίωξη της απάτης και της διαφθοράς· την αποτελεσματική δικαστική επανεξέταση εκ μέρους των εθνικών αρχών· την πρόληψη της απάτης και της διαφθοράς και την επιβολή αποτελεσματικών και αποτρεπτικών κυρώσεων· την ανάκτηση αχρεωστήτως καταβληθέντων ποσών· τη συνεργασία με την Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Καταπολέμησης της Απάτης (OLAF) και την Ευρωπαϊκή Εισαγγελία (EPPO) στις δικές τους έρευνες και διώξεις.

3. Γενικές παρατηρήσεις

3.1. Η ΕΕ βασίζεται στις αξίες που είναι κοινές στα κράτη μέλη της, συμπεριλαμβανομένου του κράτους δικαίου, όπως αναφέρεται στο άρθρο 2 της ΣΕΕ. Ο σεβασμός του κράτους δικαίου διασφαλίζει επίσης την ασφάλεια δικαίου και την ισότητα των επιχειρηματικών πρωτοβουλιών, την καινοτομία, τις επενδύσεις και τον θεμιτό ανταγωνισμό στην εσωτερική αγορά, προς όφελος των καταναλωτών και των πολιτών. Αυτό αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση για την αμοιβαία εμπιστοσύνη που είναι απαραίτητη για την ομαλή λειτουργία της ΕΕ. Η παραβίαση του κράτους δικαίου παρακωλύει την ισορροπημένη οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη σύμφωνα με τους Στόχους Βιώσιμης Ανάπτυξης, η οποία αποτελεί την κινητήρια δύναμη που επιτρέπει στην ΕΕ και τις κυβερνήσεις της να επιδιώκουν τον πρωταρχικό στόχο της Ένωσης «να προάγει την ειρήνη, τις αξίες της και την ευημερία των λαών της», όπως αναφέρεται στο άρθρο 3 της ΣΕΕ.

3.2. Η ΕΟΚΕ εκφράζει τη λύπη της για το γεγονός ότι οι συνθήκες της ΕΕ δεν προβλέπουν ρητά ότι τα κράτη μέλη πρέπει να συνεχίσουν να πληρούν τα κριτήρια της Κοπεγχάγης και μετά την ένταξη στην ΕΕ⁽²⁾. Η ΕΟΚΕ σημειώνει ότι τα θεσμικά όργανα της ΕΕ δεν διαθέτουν επί του παρόντος επαρκώς αξιόπιστα και καλά προσαρμοσμένα εργαλεία για την προστασία από τις απειλές του κράτους δικαίου, των θεμελιωδών δικαιωμάτων και της πλουραλιστικής δημοκρατίας στα κράτη μέλη.

3.3. Το κράτος δικαίου είναι αλληλένδετο και αδιαχώριστο από τις εγγυήσεις που διασφαλίζουν την πλουραλιστική δημοκρατία και τον σεβασμό των θεμελιωδών δικαιωμάτων. Το κράτος δικαίου διασφαλίζει ότι οι κυβερνήσεις σέβονται τα πρότυπα των θεμελιωδών δικαιωμάτων, η δε πλουραλιστική δημοκρατία εξασφαλίζει ότι οι κυβερνήσεις ακολουθούν πολιτικές που προάγουν την ευημερία των λαών τους. Η προάσπιση του κράτους δικαίου από μόνη της δεν εγγυάται ότι ο νόμος σέβεται τα θεμελιώδη

(²) Θεσπίστηκε από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Κοπεγχάγης το 1993.

δικαιώματα, ούτε ότι ο νόμος αυτός θεσπίζεται σύμφωνα με μια συνεκτική και νόμιμη διαδικασία με βάση ενημερωμένο, πλουραλιστικό και ισορροπημένο δημόσιο διάλογο και συμμετοχή. Για να αποφεύγεται μια «αυταρχική διακυβέρνηση μέσω του νόμου», είναι απαραίτητο να υφίστανται θεμελιώδη δικαιώματα και πλουραλιστικά δημοκρατικά πρότυπα παράλληλα με το κράτος δικαίου.

3.4. Η Επιτροπή χαρακτηρίζει τον προτεινόμενο κανονισμό μέσο προστασίας του προϋπολογισμού της ΕΕ, ο οποίος προστατεύει ταυτόχρονα το κράτος δικαίου. Η ΕΟΚΕ συμφωνεί ότι ο αποτελεσματικός σεβασμός του κράτους δικαίου αποτελεί προϋπόθεση για να υπάρχει εμπιστοσύνη εκ μέρους των πολιτών ότι οι δαπάνες της ΕΕ στα κράτη μέλη προστατεύονται επαρκώς. Ωστόσο, η ΕΟΚΕ θεωρεί την πρόταση περισσότερο ως πιθανό εργαλείο για την προστασία όλων των αξιών του άρθρου 2 με όχημα τον προϋπολογισμό της ΕΕ.

3.5. Η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει πόσο σημαντικό είναι να αποδειχτεί στους Ευρωπαίους πολίτες ότι τα κονδύλια της ΕΕ χορηγούνται χωρίς διαφθορά και σύμφωνα με τη νομοθεσία της ΕΕ. Είναι εξίσου σημαντικό η ΕΕ να προστατεύει τις θεμελιώδεις αξίες της οι οποίες θεσπίστηκαν προς όφελος των πολιτών της. Η Επιτροπή θα πρέπει να εξουσιοδοτηθεί ώστε να αναλαμβάνει δράση δυνάμει του υπό εξέταση κανονισμού κάθε φορά που οι αξίες του άρθρου 2 τίθενται υπό σοβαρή, συστηματική και επίμονη απειλή, δεδομένου ότι η εν λόγω απειλή, από τη φύση της, μπορεί να θέσει σε άμεσο κίνδυνο τα οικονομικά της ΕΕ.

3.6. Όπως σημειώνεται σε πρόσφατα ψηφίσματα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και σε δηλώσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής και της Προεδρίας του Συμβουλίου, το κράτος δικαίου, τα θεμελιώδη δικαιώματα και τα πλουραλιστικά δημοκρατικά πρότυπα απειλούνται ολοένα και περισσότερο στην ΕΕ. Ενώ η κατάσταση σε ορισμένα κράτη μέλη θέτει τις μεγαλύτερες προκλήσεις, ο λαϊκιστικός αυταρχισμός, ο οποίος αντιβαίνει στις θεμελιώδεις αξίες της ΕΕ και συχνά και στην ίδια την Ένωση, ενισχύεται συνεχώς στα κράτη μέλη.

3.7. Η ΕΟΚΕ επισημαίνει τις ελλείψεις των υφιστάμενων εργαλείων που διαθέτουν τα θεσμικά όργανα της ΕΕ για την προστασία των αξιών του άρθρου 2. Οι διαδικασίες για παράβαση επικεντρώνονται αποκλειστικά σε τεχνικά νομικά ζητήματα, προκειμένου να προλαμβάνουν ή να διορθώνουν συντονισμένες επιθέσεις κατά του κράτους δικαίου. Ενώ το άρθρο 7 της ΣΣΕ επιτρέπει στο Συμβούλιο να αντιδρά, γενικά, σε μέτρα που αποσκοπούν στην υπονόμευση του κράτους δικαίου, έχει αποδειχθεί εξαιρετικά δύσκολο να εξασφαλιστεί επαρκής πολιτική βούληση για την ενεργοποίηση της διαδικασίας.

3.8. Όσον αφορά το «πλαίσιο» για το κράτος δικαίου, μολονότι είναι ευκολότερο να ενεργοποιηθεί από το άρθρο 7, συνιστά μη δεσμευτική διαδικασία, η αποτελεσματικότητα της οποίας είναι αμφισβητήσιμη όταν έρχεται αντιμέτωπη με κυβερνήσεις που δεν επιθυμούν καλόπιστη συνεργασία με την Επιτροπή. Επιπλέον, τα κατώτατα όρια που απαιτούνται για την ενεργοποίηση του πλαισίου για το κράτος δικαίου και του άρθρου 7 είναι τόσο υψηλά ώστε, μέχρι τη στιγμή που θα χρησιμοποιηθούν τα εργαλεία αυτά, οι ελλείψεις στην εφαρμογή των αξιών του άρθρου 2 θα έχουν καταστεί εξαιρετικά σοβαρές και, κατά συνέπεια, θα είναι δυσκολότερο να επιλυθούν.

3.9. Υπό το πρίσμα των αυξανόμενων προκλήσεων και της απουσίας κατάλληλων και αποτελεσματικών μέσων, η ΕΟΚΕ καλεί την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να συνεχίσει επειγόντως την πολιτική συζήτηση σχετικά με τον τρόπο με τον οποίο η ΕΕ μπορεί να προστατεύσει καλύτερα τις αξίες του άρθρου 2 και να αναπτύξει πρόσθετα εργαλεία για την προστασία του κράτους δικαίου, των θεμελιωδών δικαιωμάτων και των εγγυήσεων του δημοκρατικού πλουραλισμού.

3.10. Η ΕΟΚΕ υπενθυμίζει τη γνωμοδότησή της με θέμα «Ο ευρωπαϊκός μηχανισμός ελέγχου σχετικά με το κράτος δικαίου και τα θεμελιώδη δικαιώματα», η οποία υποστηρίζει τη δημιουργία μηχανισμού σε επίπεδο ΕΕ για την παρακολούθηση του σεβασμού του κράτους δικαίου και των θεμελιωδών δικαιωμάτων μέσω τακτικής και ανεξάρτητης παρακολούθησης και διαλόγου μεταξύ των κρατών μελών και των θεσμικών οργάνων της ΕΕ ⁽³⁾.

3.11. Η ΕΟΚΕ επιμένει στη θέση της σύμφωνα με την οποία η δημιουργία ενός παρόμοιου μηχανισμού πρόληψης, όπως πρότεινε το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, θα συμπληρώσει τα υφιστάμενα εργαλεία της ΕΕ για την προάσπιση των αξιών του άρθρου 2 ⁽⁴⁾. Η δημιουργία ενός μηχανισμού πρόληψης θα εντοπίσει τις ελλείψεις στην εφαρμογή των αξιών του άρθρου 2, όπως προκύπτουν σε εθνικό επίπεδο, και θα καταστήσει δυνατή την επίλυσή τους σε πρώιμο στάδιο.

3.12. Ως περαιτέρω μέτρο, η ΕΟΚΕ προτείνει να συσταθεί πλατφόρμα της κοινωνίας των πολιτών ή ετήσιο φόρουμ σε ευρωπαϊκό επίπεδο με τη συμμετοχή της ΕΟΚΕ, αφενός, ώστε οι υπεύθυνοι λήψης αποφάσεων της ΕΕ να ενημερώνονται έγκαιρα και άμεσα για τις αναδυόμενες προκλήσεις στις αξίες του άρθρου 2 της ΣΣΕ από οργανώσεις σε τοπικό επίπεδο και, αφετέρου, ώστε να διευκολυνθεί η αμοιβαία μάθηση και η διακρατική συνεργασία μεταξύ οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών που εργάζονται κατά κύριο λόγο σε εθνικό επίπεδο.

⁽³⁾ ΕΕ C 34 της 2.2.2017, σ. 8.

⁽⁴⁾ 2015/2254(INL).

3.13. Είναι σημαντικό να εξετάσει η ΕΕ τρόπους υποστήριξης των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών και των μέσων ενημέρωσης που παρακολουθούν και αναφέρουν αναδυόμενες προκλήσεις που αφορούν το άρθρο 2. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι ένα χρηματοδοτικό μέσο για την υποστήριξη των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών που προωθούν τις αξίες του άρθρου 2 στα κράτη μέλη θα αποτελέσει σημαντικό συμπλήρωμα της παρούσας πρότασης με την ενίσχυση της στήριξης των εν λόγω αξιών από τους πολίτες σε τοπικό επίπεδο. Στο πλαίσιο αυτό, η ΕΟΚΕ παραπέμπει στη σχετική γνωμοδότησή της σχετικά με τις προτάσεις για ένα νέο Ταμείο Δικαιοσύνης, Δικαιωμάτων και Αξιών⁽⁵⁾ και καλεί το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο να αυξήσουν σημαντικά τους πόρους του εν λόγω ταμείου βάσει της απόφασης για το πολυετές δημοσιονομικό πλαίσιο μετά το 2020.

4. Ειδικές παρατηρήσεις

4.1. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι η ύπαρξη αποτελεσματικού δικαστικού ελέγχου από ανεξάρτητα δικαστήρια για ενέργειες και παραλείψεις των δημόσιων αρχών είναι ουσιώδους σημασίας και όχι μόνο για τη διασφάλιση της αποτελεσματικής διάθεσης των κονδυλίων της ΕΕ σύμφωνα με την ενωσιακή νομοθεσία. Είναι επίσης ο μόνος τρόπος για να διασφαλιστεί η αποτελεσματική προστασία για όλους τους πολίτες της ΕΕ των δικαιωμάτων που απορρέουν από το δίκαιο της ΕΕ, καθώς και η ομοιόμορφη ερμηνεία της νομοθεσίας της ΕΕ σε όλα τα κράτη μέλη, από την οποία εξαρτάται η κοινή αγορά και ο χώρος ελευθερίας, ασφάλειας και δικαιοσύνης.

4.2. Η ΕΟΚΕ εγκρίνει τη χρήση της ψηφοφορίας με αντίστροφη ειδική πλειοψηφία στο Συμβούλιο ως μέσο για την έγκριση της εκτελεστικής πράξης σχετικά με τα κατάλληλα μέτρα που πρέπει να ληφθούν. Με τον τρόπο αυτό, θα καταστεί δυνατή η λήψη αντικειμενικών μέτρων όταν η Επιτροπή κρίνει ότι ένα κράτος μέλος πάσχει από γενικευμένες ελλείψεις και θα ελαχιστοποιηθεί ο κίνδυνος αδράνειας ή πολιτικής επιλεκτικότητας που θα μπορούσε να προκύψει από την απαίτηση ψηφοφορίας στο Συμβούλιο.

4.3. Η ΕΟΚΕ κατανοεί τις προκλήσεις που συνεπάγεται η διατύπωση λεπτομερέστερων κριτηρίων για τον προσδιορισμό της ύπαρξης γενικευμένων ελλείψεων. Εντούτοις, η ΕΟΚΕ διερωτάται κατά πόσον η πρόταση θα μπορούσε να ενισχυθεί με την συμπερίληψη τέτοιου είδους λεπτομερών κριτηρίων. Η ύπαρξη λεπτομερέστερων κριτηρίων θα μπορούσε να συμβάλει ώστε η νομιμότητα της απόφασης της Επιτροπής να μην υπονομεύεται από ισχυρισμούς περί προκατάληψης ή έλλειψης αντικειμενικότητας. Τα κριτήρια αυτά θα μπορούσαν να συμπεριληφθούν υπό τη μορφή κατευθυντήριων γραμμών που θα εκπονήσει η Επιτροπή μετά την έγκριση της πρότασης και να βασίζονται στα ίδια τα κριτήρια της Επιτροπής στο «πλαίσιο» για το κράτος δικαίου, καθώς και στον κατάλογο ελέγχου του κράτους δικαίου της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για τη δημοκρατία μέσω του δικαίου (Επιτροπή της Βενετίας).

4.4. Όπως έχει υπογραμμίσει η ΕΟΚΕ, το κράτος δικαίου, η δημοκρατία και τα θεμελιώδη δικαιώματα είναι αλληλένδετα, όπως αναφέρεται και στο άρθρο 2 της πρότασης της Επιτροπής. Πέραν των λεπτομερέστερων κριτηρίων για το κράτος δικαίου, η πρόταση θα πρέπει επίσης να περιλαμβάνει κριτήρια που θα επιτρέπουν στην Επιτροπή να προσδιορίζει την ύπαρξη σοβαρής, συστημικής και επίμονης απειλής για τον σεβασμό των θεμελιωδών δικαιωμάτων ή των εγγυήσεων της πλουραλιστικής δημοκρατίας. Όταν η κατάσταση σε ένα κράτος μέλος πληροί αυτά τα κριτήρια, η Επιτροπή θα πρέπει επίσης να έχει το δικαίωμα να λαμβάνει διορθωτικά μέτρα βάσει του υπό εξέταση κανονισμού.

4.5. Η ΕΟΚΕ σημειώνει ότι η Επιτροπή θα λαμβάνει υπόψη όλες τις σχετικές πληροφορίες, συμπεριλαμβανομένων αποφάσεων του Δικαστηρίου, εκθέσεων του Ελεγκτικού Συνεδρίου, καθώς και συμπερασμάτων και συστάσεων συναφών διεθνών οργανισμών. Ορισμένα εποπτικά όργανα του Συμβουλίου της Ευρώπης, όπως η Επιτροπή της Βενετίας και η Ομάδα Κρατών κατά της Διαφθοράς (GRECO), διαδραματίζουν σημαντικό ρόλο στην παρακολούθηση του κράτους δικαίου στα κράτη μέλη. Η Επιτροπή της Βενετίας έχει εκδώσει αρκετές γνωμοδοτήσεις σχετικά με την κατάσταση του κράτους δικαίου σε ορισμένα κράτη μέλη της ΕΕ, η δε GRECO εκδίδει περιοδικά συστάσεις προς τα κράτη μέλη. Παρομοίως, η Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Καταπολέμησης της Απάτης (OLAF), τα εθνικά γραφεία διαμεσολάβησης και οι ενώσεις δικαστών και τα δικαστικά δίκτυα συνηθίζουν να υποβάλλουν αναφορές σχετικά με την υγεία των εθνικών δικαστικών μηχανισμών και των μηχανισμών καταπολέμησης της διαφθοράς και της απάτης.

4.6. Άλλοι διεθνείς οργανισμοί παρακολουθούν και αξιολογούν περιοδικά την εφαρμογή των προτύπων των θεμελιωδών δικαιωμάτων και των εγγυήσεων της πλουραλιστικής δημοκρατίας στα κράτη μέλη, συμπεριλαμβανομένου του Οργανισμού Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, του Επιτρόπου του Συμβουλίου της Ευρώπης για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα, του Ευρωπαϊκού Δικαστηρίου Ανθρώπινων Δικαιωμάτων, του Συμβουλίου Ανθρώπινων Δικαιωμάτων του ΟΗΕ και των οργάνων των συμβάσεων των Ηνωμένων Εθνών. Επιπλέον, οι ανεξάρτητες οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών αποτελούν συχνά αξιόπιστη πηγή πληροφόρησης και ανάλυσης. Η ρητή αναφορά αυτών των οντοτήτων στην πρόταση αντικατοπτρίζει τον ιδιαίτερο ρόλο που διαδραματίζουν για τη διασφάλιση των αξιών που απαριθμούνται στο άρθρο 2 της ΣΕΕ.

4.7. Επιπλέον, η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι, ως θεσμικό όργανο που εκπροσωπεί την κοινωνία των πολιτών στην ΕΕ, η δική της ανάλυση και οι παρατηρήσεις της έχουν ιδιαίτερη σημασία για την Επιτροπή όταν αυτή αποφασίζει ως προς την ύπαρξη σοβαρών ελλείψεων όσον αφορά το κράτος δικαίου σε ένα δεδομένο κράτος μέλος, τόσο βάσει του υπό εξέταση κανονισμού όσο και άλλων πράξεων. Εν προκειμένω, η ΕΟΚΕ εφιστά την προσοχή της Επιτροπής στη σύσταση ομάδας εργασίας της ΕΟΚΕ για τα θεμελιώδη δικαιώματα και το κράτος δικαίου, η οποία θα προσδίδει ιδιαίτερη έμφαση στην προάσπιση των αξιών του άρθρου 2 της ΣΕΕ.

⁽⁵⁾ SOC/599 (βλέπε σελίδα 178 της παρούσας Επίσημης Εφημερίδας) σε COM(2018) 383 final και COM(2018) 384 final.

4.8. Η συμπερίληψη της ΕΟΚΕ στους φορείς τους οποίους θα ενημερώνει η Επιτροπή για τα μέτρα που προτείνονται ή εγκρίνονται βάσει αυτής της νομοθεσίας και στις σχετικές πηγές πληροφοριών για τη λήψη απόφασης της Επιτροπής όσον αφορά την ύπαρξη σοβαρής έλλειψης σχετικά με το κράτος δικαίου, θα επιτρέψει στην ΕΟΚΕ να συμβάλει ουσιαστικά και αποτελεσματικά στην προστασία των αξιών του άρθρου 2 και να διασφαλίσει ότι εκπροσωπείται η φωνή της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών.

4.9. Η ΕΟΚΕ συμφωνεί απολύτως με τον στόχο της Επιτροπής, ότι δηλαδή οι συνέπειες για την ενεργοποίηση του προτεινόμενου μηχανισμού να βαρύνουν τους υπεύθυνους για τις ελλείψεις και όχι μεμονωμένους δικαιούχους χρηματοδότησης της ΕΕ, όπως οι σπουδαστές του προγράμματος Erasmus, οι ερευνητές ή οι οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών ⁽⁶⁾.

4.10. Η ΕΟΚΕ σημειώνει ότι, σύμφωνα με την πρόταση, σε περίπτωση λήψης μέτρων, το κράτος μέλος παραμένει υπεύθυνο για τη διανομή των εν λόγω κονδυλίων. Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι, αν και βάσιμο από νομικής άποψης, κάτι τέτοιο δεν θα συνέβαλε στο να αποτρέψει στην πράξη ένα κράτος μέλος από το να αρνηθεί τη διανομή των εν λόγω κονδυλίων και να αποδώσει την ευθύνη στην Επιτροπή για πολιτικό κέρδος. Καθώς το κοινό είναι απίθανο να εκτιμήσει τις λεπτομέρειες των μηχανισμών της ενωσιακής νομοθεσίας, τα κράτη μέλη θα είναι σε θέση να δημιουργήσουν μια άμεση συνάφεια μεταξύ των περικοπών των χρηματοδοτήσεων και της απόφασης της Επιτροπής. Ως αποτέλεσμα αυτού, η Επιτροπή θα μπορούσε να αποθαρρυνθεί από τη λήψη μέτρων εναντίον ενός κράτους μέλους λόγω της πιθανής αντίδρασης στην κοινή γνώμη. Ο κίνδυνος αφορά ιδιαίτερα τα κράτη μέλη στα οποία η κυβέρνηση ασκεί έλεγχο ή επιρροή στα δημόσια και ιδιωτικά μέσα μαζικής ενημέρωσης, κάτι το οποίο τείνει να συμβαίνει στα κράτη μέλη που πάσχουν από σοβαρές ελλείψεις όσον αφορά το κράτος δικαίου.

4.11. Η ΕΟΚΕ ενθαρρύνει την Επιτροπή να εξετάσει το ενδεχόμενο εξεύρεσης τρόπων για τον μετριασμό του κινδύνου που συνίσταται στο να επηρεαστούν αρνητικά οι μεμονωμένοι δικαιούχοι και ότι τα μέτρα του υπό εξέταση κανονισμού θα μπορούσαν να ανατραπούν για πολιτικό κέρδος από τις κυβερνήσεις που παραβιάζουν τις αξίες του άρθρου 2. Η Επιτροπή θα μπορούσε να εξετάσει εναλλακτικούς τρόπους με τους οποίους να διασφαλίζει ότι τα κονδύλια της ΕΕ φθάνουν στους προβλεπόμενους δικαιούχους τους. Μία δυνατότητα θα μπορούσε να είναι η δημιουργία εκτελεστικού φορέα που θα αναλάβει την άμεση διαχείριση των σχετικών κονδυλίων.

4.12. Η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει τη σημασία του ανοικτού διαλόγου μεταξύ του οικείου κράτους μέλους και των θεσμικών οργάνων της ΕΕ, όπως προτείνεται στην πρόταση, προκειμένου να τεθεί τέρμα σε μια γενικευμένη ανεπάρκεια και να αρθούν τυχόν μέτρα που λαμβάνονται στο πλαίσιο του παρόντος κανονισμού. Τα θεσμικά όργανα και τα κράτη μέλη πρέπει να λάβουν υπόψη τις απόψεις των οργανώσεων της κοινωνίας των πολιτών σχετικά με την κατάσταση στο οικείο κράτος μέλος, την επάρκεια των μέτρων που ελήφθησαν για να τερματιστούν οι γενικευμένες ελλείψεις και την επάρκεια των μέτρων που ελήφθησαν για να αποτραπεί η μελλοντική επανάληψή τους.

Βρυξέλλες, 18 Οκτωβρίου 2018.

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Luca JAHIER

⁽⁶⁾ COM(2018) 98 final, σ. 16.